EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 24. 9. 2025
COM(2025) 516 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o pokroku dosiahnutom v rokoch 2021 – 2024 pri vykonávaní Nástroja na prepájanie Európy na roky 2021 – 2027

I. Úvod

V článku 22 ods. 4 nariadenia (EÚ) 2021/1153, ktorým sa zriaďuje Nástroj na prepájanie Európy (NPE) na obdobie 2021 – 2027[1], sa vyžaduje, aby Komisia predkladala správy o pokroku, ktoré obsahujú informácie o vykonávaní NPE a objasňujú, či sa v jednotlivých odvetviach napreduje uspokojivo. Nariadenie o NPE bolo prijaté v júli 2021, šesť mesiacov po začiatku viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027, a táto prvá správa o pokroku sa bude týkať rokov 2021 – 2024.

Nástroj na prepájanie Európy bol zriadený s cieľom budovať, rozvíjať, modernizovať a dokončiť transeurópske siete v odvetviach dopravy, energetiky a digitálnych technológií. Nevyhnutnou podmienkou na riadne fungovanie jednotného trhu EÚ je plynulá cezhraničná konektivita. Podporuje lepšiu hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a prispieva k dosiahnutiu dlhodobých záväzkov EÚ v oblasti dekarbonizácie podľa Európskej zelenej dohody. Aktuálny program je nástupcom programu NPE na roky 2014 – 2020 (NPE1) v rámci predchádzajúceho VFR. Finančný rozpočet na realizáciu programu NPE na roky 2021 – 2027 (NPE2) je 33,7 miliardy EUR.

NPE je centrálne riadený nástroj. Realizuje sa s pomocou Európskej výkonnej agentúry pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie (CINEA) v sektoroch dopravy a energetiky a s pomocou Európskej výkonnej agentúry pre zdravie a digitalizáciu (HADEA) v digitálnom sektore. Je založený na hospodárskej súťaži medzi projektmi predkladanými predkladateľmi projektov, ako sú manažéri infraštruktúry alebo súkromné spoločnosti, počas pravidelných výziev na predkladanie návrhov v rámci NPE. Táto súťaž zabezpečuje vysokú kvalitu prípravy projektov a tlak na ich včasnú realizáciu. Týmto modelom riadenia sa zaručuje, že finančné prostriedky z NPE slúžia prioritám stanoveným v nariadení. NPE sa realizuje prostredníctvom viacročných pracovných programov, v ktorých sa stanovuje harmonogram výziev na predkladanie návrhov, ich témy, orientačný rozpočet a podmienky účasti a kritériá na vyhodnotenie návrhov.

Doprava:

V sektore **dopravy** sa z NPE podporujú projekty infraštruktúry spoločného záujmu súvisiace s dobudovaním a modernizáciou transeurópskej dopravnej siete (TEN-T) s cieľom pomôcť vytvoriť efektívnu, prepojenú a multimodálnu transeurópsku dopravnú sieť a infraštruktúru pre inteligentnú, interoperabilnú, udržateľnú, inkluzívnu, prístupnú, bezpečnú a chránenú mobilitu. Cieľom NPE je takisto prispôsobiť časti TEN-T dopravnej infraštruktúre s dvojakým použitím s cieľom zlepšiť civilnú aj vojenskú mobilitu. Rozpočet pridelený na časť NPE – Doprava na roky 2021 – 2027 predstavuje 25,8 miliardy EUR. Pre krajiny oprávnené na získanie podpory v rámci Kohézneho fondu sa vyčlenilo celkovo 11,3 miliardy EUR a na projekty v oblasti vojenskej mobility s dvojakým použitím sa pridelilo 1,7 miliardy EUR.

[1] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1153 zo 7. júla 2021, ktorým sa zriaďuje Nástroj na prepájanie Európy a zrušujú nariadenia (EÚ) č. 1316/2013 a (EÚ) č. 283/2014 (Text s významom pre EHP) (Ú. v. EÚ L 249, 14.7.2021, s. 38 – 81).

Viacročný pracovný program v rámci časti NPE – Doprava, prijatý v auguste 2021[2] a zmenený v júli 2023[3], zahŕňa ročné výzvy na predkladanie návrhov od roku 2021 do roku 2024. Z dôvodu vysokej miery nadmerného prihlásenia v rámci týchto výziev, pripravenosti projektov a zvyšujúcej sa inflácie po ruskej inváziі na Ukrajinu umožnila zmena viacročného pracovného programu predsunúť celý dostupný rozpočet súčasného VFR na výzvy v rámci časti NPE – Doprava na roky 2023 a 2024.

Energetika:

Cieľom časti NPE venovanej sektoru energetiky **(NPE – Energetika)** je rozvíjať projekty spoločného záujmu a projekty vo vzájomnom záujme v rámci politiky transeurópskych energetických sietí (TEN-E)[4] s cieľom ďalej integrovať vnútorný trh s energiou, zvýšiť cezhraničnú interoperabilitu sietí a sektorov, uľahčiť dekarbonizáciu hospodárstva a zaistiť bezpečnosť dodávok. Časť NPE – Energetika by mala takisto uľahčovať cezhraničnú energetickú spoluprácu vrátane projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Časť NPE – Energetika má na roky 2021 – 2027 rozpočet vo výške 5,8 miliardy EUR.

Prvý viacročný pracovný program v rámci časti NPE – Energetika bol prijatý v auguste 2021[5]. V októbri 2022 bol zmenený[6] v dôsledku ruskej útočnej vojny proti Ukrajine s cieľom poskytnúť technickú pomoc na dodatočné štúdie potrebné na urýchlenie synchronizácie elektrizačnej sústavy pobaltských štátov s kontinentálnou európskou sieťou[7].

Revidované nariadenie o transeurópskej energetickej infraštruktúre (TEN-E)[8] nadobudlo účinnosť v roku 2022. Stanovujú sa v ňom usmernenia pre politiku transeurópskych energetických sietí a postup výberu projektov spoločného záujmu v rámci EÚ a projektov vo vzájomnom záujme s krajinami mimo EÚ[9]. Tieto infraštruktúrne projekty spoločného záujmu a projekty vo vzájomnom záujme sú jednou z dvoch kategórií projektov, ktoré sú oprávnené na financovanie z časti NPE – Energetika (druhou kategóriou sú cezhraničné projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov).

Touto revíziou sa nariadenie o TEN-E zosúladilo s cieľom EÚ dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050, pričom sa obmedzila oprávnenosť projektov plynárenskej

---

2 Vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2021) 5763 final z 5. augusta 2021 o financovaní Nástroja na prepájanie Európy – sektor dopravy a prijatí pracovného programu na roky 2021 – 2027.

3 Vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2023) 4886 final z 25. augusta 2023, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie C(2021) 5763 final o financovaní Nástroja na prepájanie Európy – sektor dopravy a prijatí pracovného programu na roky 2021 – 2027.

4 Vymedzená v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/869 z 30. mája 2022 o usmerneniach pre transeurópsku energetickú infraštruktúru (Ú. v. EÚ L 152, 3.6.2022, s. 45 – 102).

5 Vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2021) 5791 final zo 6. augusta 2021 o financovaní sektora energetiky v rámci Nástroja na prepájanie Európy a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2027.

6 Vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2022) 7393 z 13. októbra 2022, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie C(2021) 5791 final o financovaní sektora energeticky v rámci Nástroja na prepájanie Európy a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2027.

7 Pozri: Financovanie projektov spoločného záujmu (europa.eu).

8 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/869 z 30. mája 2022 o usmerneniach pre transeurópsku energetickú infraštruktúru, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 715/2009, (EÚ) 2019/942 a (EÚ) 2019/943 a smernice 2009/73/ES a (EÚ) 2019/944 a ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 347/2013 (Ú. v. EÚ L 152, 3.6.2022, s. 45 – 102).

9 Projekty vo vzájomnom záujme boli zavedené revíziou nariadenia o TEN-E v roku 2022 a prvýkrát boli oprávnené žiadať o prostriedky v rámci časti NPE – Energetika v roku 2024.

infraštruktúry na projekty potrebné na ukončenie energetickej izolácie Cypru a Malty. Zaviedli sa v nej aj nové kategórie projektov: elektrizačné sústavy na mori, vodíkové projekty a elektrolyzéry. Vzhľadom na revíziu bol v novembri 2023 prijatý nový zoznam projektov spoločného záujmu a projektov vo vzájomnom záujme, v ktorom sa identifikovali vybraté projekty v nových kategóriách a na základe ktorého sú od roku 2024 oprávnené žiadať o prostriedky v rámci NPE[10].

Nový viacročný pracovný program na roky 2024 – 2027 bol prijatý vo februári 2024[11].

Digitalizácia:

Cieľmi časti **NPE – Digitalizácia** s rozpočtom približne 1,6 miliardy EUR je prispieť k zavádzaniu bezpečných a chránených digitálnych sietí s veľmi vysokou kapacitou a systémov 5G, zvýšiť odolnosť a kapacitu digitálnych chrbticových sietí na územiach EÚ ich prepojením so susednými územiami a podporiť digitalizáciu dopravných a energetických sietí. Časť NPE – Digitalizácia (2021 – 2027) má iné ciele a vyšší rozpočet ako jej predchodca NPE – Telecom (2014 – 2020). Časť NPE – Digitalizácia sa zameriava na granty na zavádzanie infraštruktúry digitálnej pripojiteľnosti celoeurópskeho významu, zatiaľ čo v rámci NPE – Telecom bolo pridelených 117 miliónov EUR na finančné nástroje podporujúce zavádzanie širokopásmovej infraštruktúry, 130 miliónov EUR na program WIFI4EU a zvyšok rozpočtu na digitálne služby (približne 900 miliónov EUR).

Prvý viacročný pracovný program v rámci časti NPE – Digitalizácia, ktorý sa vzťahuje na výzvy z rokov 2021 – 2023, bol prijatý v decembri 2021[12] a zmenený v apríli 2023[13] s cieľom zohľadniť zmeny v pripravenosti a dopyte zainteresovaných strán a najnovší vývoj politických priorít. Druhý viacročný pracovný program v rámci časti NPE – Digitalizácia (2024 – 2027) bol prijatý v októbri 2024[14].

II. Výzvy na predkladanie návrhov od roku 2021 do roku 2024

Doprava:

---

10 Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2024/1041 z 28. novembra 2023, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/869, pokiaľ ide o zoznam projektov spoločného záujmu a projektov vo vzájomnom záujme pre Úniu (Ú. v. EÚ L, 2024/1041, 8.4.2024).

11 Príloha k vykonávaciemu rozhodnutiu Komisie C(2024) 482 final z 1. februára 2024, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2022) 7393 o financovaní sektora energetiky v rámci Nástroja na prepájanie Európy a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2027.

12 Príloha k vykonávaciemu rozhodnutiu Komisie C(2021) 9463 final zo 16. decembra 2021 o financovaní Nástroja na prepájanie Európy – sektor digitalizácie a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2025. Viacročný pracovný program na roky 2021 – 2023 – Nástroj na prepájanie Európy – Digitalizácia |Formovanie digitálnej budúcnosti Európy.

13 Príloha k vykonávaciemu rozhodnutiu Komisie C(2023) 2533 final z 19. apríla 2023, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie C(2021) 9463 o financovaní Nástroja na prepájanie Európy – sektor digitalizácie a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2025. Viacročný pracovný program na roky 2021 – 2023 – Nástroj na prepájanie Európy – Digitalizácia |Formovanie digitálnej budúcnosti Európy.

14 Príloha k vykonávaciemu rozhodnutiu Komisie C(2024) 6891 z 9. októbra 2024 o financovaní Nástroja na prepájanie Európy – sektor digitalizácie a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2024 – 2027.

Prostriedky z časti **NPE – Doprava** sa prideľujú najmä prostredníctvom každoročných výziev na predkladanie návrhov. Doteraz boli vyhlásené a uzavreté tri ročné výzvy zamerané všeobecne a na súdržnosť s dostupným rozpočtom 19 miliárd EUR. Finančné krytie na vojenskú mobilitu (1,7 miliardy EUR) bolo v plnej výške pridelené v troch výzvach v rokoch 2021 až 2023. Posledná výzva v rámci všeobecného finančného krytia a finančného krytia na súdržnosť (2,5 miliardy EUR) bola uzavretá v januári 2025 a prebieha jej hodnotenie. Išlo o prvú výzvu na základe revidovaného nariadenia o TEN-T[15], ktoré nadobudlo účinnosť v roku 2024.

Reakcia na výzvy ukázala veľký záujem zo strany predkladateľov projektov, pričom miera nadmerného prihlásenia dosiahla takmer trojnásobok dostupného rozpočtu. Nevyprovokovaná ruská útočná vojna proti Ukrajine odhalila aj potrebu podporiť rozvoj civilno-vojenskej dopravnej infraštruktúry s cieľom riešiť dôsledky novej geopolitickej situácie. Vplyv zvýšených cien energií a surovín a nedostatok pracovných síl viedli k ďalším potrebám financovania. V tejto súvislosti Komisia po dohode s výborom NPE využila flexibilitu, ktorú poskytuje viacročný pracovný program pre výzvy z rokov 2021 a 2022 (poskytnutie dodatočných finančných prostriedkov až do výšky 20 % sumy uvedenej v pôvodnom pracovnom programe). Okrem toho bol v júli 2023 zmenený viacročný pracovný program NPE na roky 2021 – 2027, aby sa celý dostupný rozpočet v rámci súčasného VFR ďalej predsunul na výzvy na predkladanie návrhov v rámci časti NPE – Doprava na roky 2023 a 2024.

Časť rozpočtu NPE – Doprava je pridelená na **nástroj na budovanie infraštruktúry pre alternatívne palivá** (AFIF), ktorý bol vytvorený ako kombinovaný nástroj zlučujúci granty NPE s finančnými nástrojmi poskytovanými národnými podpornými alebo komerčnými bankami. Nástroj AFIF s rozpočtom 2,3 miliardy EUR je určený na infraštruktúru pre alternatívne palivá, ako sú elektrické nabíjacie body, elektrina z pobrežnej elektrickej siete pre lode v kotvisku, vodíkové čerpacie stanice atď. Priebežná výzva na predkladanie návrhov AFIF 2021 (s piatimi koncovými dátumami) bola uzavretá koncom roka 2023.

Druhá priebežná výzva AFIF so zostávajúcim rozpočtom vo výške 1 miliardy EUR bola vyhlásená vo februári 2024 s tromi koncovými dátumami každých šesť mesiacov až do začiatku roka 2026. Prvým konečným dátumom bol september 2024. V rámci tohto konečného dátumu bolo 39 vybratým návrhom pridelených 421 miliónov EUR.

Tabuľka 1: ***Výzvy na predkladanie návrhov v rámci NPE – Doprava na roky 2021 – 2023***

	Návrhy		**Rozpočet**			**Miera nadmerného prihlásenia***
Finančné krytie	**Oprávnené**	**Úspešné**	**Orientačný**	**Požadovaný**	**Pridelený**	
Všeobecné	909	299	8,5 miliardy	30,7 miliardy	9,5 miliardy	3,6
Súdržnosť	214	109	8,8 miliardy	19,6 miliardy	9 miliárd	2,2
AFIF	191	167	1,9 miliardy	2 miliardy	1,7 miliardy	1
Vojenská mobilita	186	95	1,7 miliardy	5 miliárd	1,7 miliardy	2,9
Celkový súčet	1 454	631	20,3 miliardy	56,8 miliardy	21,5 miliardy	2,8

15 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1679 z 13. júna 2024 o usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete, o zmene nariadenia (EÚ) 2021/1153 a nariadenia (EÚ) č. 913/2010 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 1315/2013 (Ú. v. EÚ L, 2024/1679, 28.6.2024).

(*) Miera nadmerného prihlásenia: požadované finančné prostriedky vydelené orientačným rozpočtom výzvy.

Energetika:

Rozpočet časti **NPE – Energetika** sa prideľuje prostredníctvom rôznych výziev: i) výzvy na projekty energetickej infraštruktúry (pôvodne len pre projekty spoločného záujmu, ale od roku 2024 sú oprávnené aj projekty vo vzájomnom záujme) a ii) výziev na cezhraničnú spoluprácu v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov (CB RES), ktoré zahŕňajú výzvu na prípravné štúdie a výzvu na technické štúdie a práce.

Výzva na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu v rámci NPE sa uskutočňuje každoročne s orientačným rozpočtom 785 miliónov EUR na rok 2021, 800 miliónov EUR na rok 2022, 750 miliónov EUR na rok 2023 a 850 miliónov EUR na rok 2024. Výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu v rámci NPE zaznamenali vysokú mieru prihlásenia a ich výsledkom boli granty v hodnote 95 % orientačného rozpočtu výziev, ktoré boli udelené vhodným návrhom na financovanie.

Tabuľka 2: ***Výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu v rámci NPE – Energetika v rokoch 2021 – 2024***

	Návrhy		**Rozpočet**			**Miera nadmerného prihlásenia***
Rok	**Oprávnené**	**Úspešné**	**Orientačný**	**Požadovaný**	**Pridelený**	
2021	11	5	785 miliónov	1,3 miliardy	1 miliarda	1,66
2022	19	8	800 miliónov	1,3 miliardy	601 miliónov	1,68
2023	11	8	750 miliónov	1,3 miliardy	566 miliónov	1,67
2024	70	41	850 miliónov	3,1 miliardy	1,25 miliardy	3,67
Celkový súčet	111	21	3,2 miliardy	7 miliárd	3,5 miliardy	2,20

(*) Miera nadmerného prihlásenia: požadované finančné prostriedky vydelené orientačným rozpočtom výzvy.

Vo výzve z roku 2021 bola pridelená vyššia suma, ako sa pôvodne predpokladalo v orientačnom rozpočte výzvy. Hoci v rámci nasledujúcich výziev na predkladanie návrhov v rokoch 2022 a 2023 bola miera prihlásenia nadmerná, Komisia pridelila o niečo nižšie sumy, ako boli rozpočty pôvodných výziev. Dôvodom je prísny výber projektov, pri ktorom sa zohľadňuje ich pripravenosť, a teda pravdepodobnosť ich realizácie, relevantnosť predložených návrhov vzhľadom na kritériá na vyhodnotenie návrhov a odôvodnenie potrieb financovania (existencia medzery vo financovaní, ktorú by nebolo možné odstrániť bez financovania z NPE).

Výzva z roka 2024 s orientačným rozpočtom 850 miliónov EUR sa otvorila v apríli 2024 a uzavrela v októbri 2024, pričom na 41 zo 70 oprávnených návrhov bolo pridelených 1 250 miliónov EUR.

Výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa cezhraničných projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov (CB RES)

Od roku 2021 bolo zorganizovaných päť výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa **CB RES**: tri výzvy na prípravné štúdie (2021, 2022, 2023) a dve výzvy na technické štúdie a práce (2022, 2023). V prípade prípravných štúdií bola v prvej výzve pomerne nízka miera prihlásenia, čo súviselo s novosťou programového okna. V nasledujúcich dvoch rokoch sa

miera financovania výrazne zlepšila, hoci je stále skromná, čo odráža proces vytvárania súboru projektov, ktoré spĺňajú kritériá.

Tabuľka 3: ***Výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa CB RES v rámci NPE – Energetika v rokoch 2021 – 2023***

	Návrhy		Rozpočet			Miera nadmerného prihlásenia*
Rok	**Oprávnené**	**Úspešné**	**Orientačný**	**Požadovaný**	**Pridelený**	
2021	3	2	1 milión	473 944	298 944	0,5
2022	5	3	31 miliónov	44 miliónov	22 miliónov	1,42
2023	10	9	51 miliónov	74 miliónov	68 miliónov EUR	1,45
Celkový súčet	18	14	83 miliónov	118 miliónov	91 miliónov	1,43

(*) Miera nadmerného prihlásenia: požadované finančné prostriedky vydelené orientačným rozpočtom výzvy.

Tretia výzva na predkladanie návrhov týkajúcich sa CB RES na technické štúdie a práce s orientačným rozpočtom 80 miliónov EUR bola otvorená v októbri 2024 a uzavretá v januári 2025. Výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa CB RES na prípravné štúdie boli ukončené v roku 2024.

Digitalizácia:

Prvé tri výzvy (2021, 2022, 2023) sa týkali tém chrbticovej pripojiteľnosti pre digitálne globálne brány, 5G a Edge Cloud pre inteligentné komunity, pokrytia 5G pozdĺž dopravných koridorov a chrbticových sietí pre celoeurópske cloudové federácie. Tieto výzvy odhalili vysoký dopyt po určitých témach (podmorské káble) a nižší dopyt po iných (ako napríklad koridory 5G z dôvodu súčasnej nedostatočnej pripravenosti trhu). To viedlo k dynamickej úprave pracovného programu a prideľovania zdrojov zameraním zdrojov na odolnú, vysokokapacitnú a suverénnu pripojiteľnosť v rámci EÚ a na medzinárodnej úrovni. Boli to cenné podklady pre druhý pracovný program v rámci nástroja NPE – Digitalizácia (2024 – 2027).

Tabuľka 4: ***Výzvy na predkladanie návrhov v rámci NPE – Digitalizácia na roky 2021 – 2023***

	Návrhy		Rozpočet			Miera nadmerného prihlásenia*
Rok	**Oprávnené**	**Úspešné**	**Orientačný**	**Požadovaný**	**Pridelený**	
2021	51	38	258 miliónov	555 miliónov	151 miliónov	2,15
2022	63	38	277 miliónov	923 miliónov	260 miliónov	3,33
2023	70	52	241 miliónov	578 miliónov	273 miliónov	2,39
Celkový súčet	184	128	776 miliónov	2,056 miliardy	684 miliónov	2,64

(*) Miera nadmerného prihlásenia: požadované finančné prostriedky vydelené orientačným rozpočtom výzvy.

III. Hlavné oblasti investícií

Doprava:

Podľa článku 3 ods. 2 písm. a) bodu i) nariadenia o NPE musí časť **NPE – Doprava** prispievať k rozvoju efektívnej, prepojenej a multimodálnej transeurópskej dopravnej siete

a infraštruktúry pre inteligentnú, interoperabilnú, udržateľnú, inkluzívnu, prístupnú, bezpečnú a chránenú mobilitu.

V článku 4 ods. 1 uvedeného nariadenia sa stanovuje, že NPE musí prispievať 60 % svojho finančného rozpočtu na **ciele v oblasti klímy**. Časť NPE – Doprava tento cieľ prekročila, keďže 79 % jej finančných prostriedkov je určených na udržateľnú dopravu. Investovalo sa z nej do elektrifikovanej železničnej infraštruktúry vrátane súvisiacich subsystémov návestenia (ERTMS), do vnútrozemských vodných ciest a multimodálnej dopravy a do zavádzania infraštruktúry pre vozidlá s nulovými emisiami. Z NPE sa financujú aj kompenzačné opatrenia pre projekty infraštruktúry (zalesňovanie, špecifická infraštruktúra umožňujúca kontinuitu prirodzených biotopov alebo koridory pre bezpečné prechádzanie zvierat). Okrem toho sa vo výzve na predkladanie návrhov z roka 2023 zaviedol prvok „zabezpečenia odolnosti proti zmene klímy“, ktorým sa zahŕňajú opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na zmenu klímy do vývoja projektov infraštruktúry.

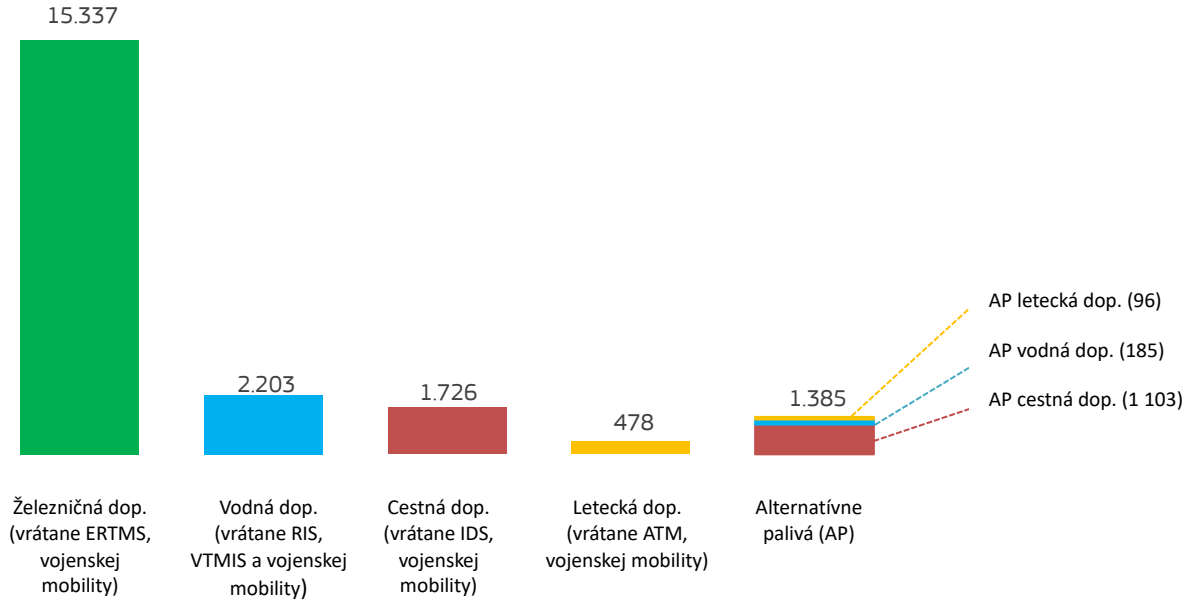
Investície podľa druhu dopravy

Z programu NPE sa v rokoch 2021 až 2024 financovala európska dopravná infraštruktúra sumou viac ako 21 miliárd EUR. Väčšina týchto investícií smeruje do **železničných** projektov, na ktoré bolo pridelených viac ako 15 miliárd EUR. Investície v tejto kategórii sú v rozsahu od výstavby a modernizácie železničných tratí až po zavedenie Európskeho systému riadenia železničnej dopravy (ERTMS).

Okrem toho sa z časti NPE – Doprava podporujú zlepšenia vo **vodnej** doprave, pričom viac ako 2 miliardy EUR sú pridelené na námorné a vnútrozemské prístavy, vnútrozemské vodné cesty, digitalizáciu (monitorovacie a informačné systémy pre lodnú dopravu – VTMIS a riečne informačné služby – RIS) a modernizáciu terminálov. Z časti NPE – Doprava sa financujú aj **cestné** projekty, ako je výstavba a modernizácia ciest TEN-T a rozvoj bezpečných a chránených parkovísk a inteligentných dopravných systémov (IDS). V rámci **leteckej** dopravy sa z NPE financuje manažment letovej prevádzky (Výskum manažmentu letovej prevádzky jednotného európskeho neba – SESAR) a modernizácia letísk (v rámci vojenskej mobility). Okrem toho sa z časti NPE – Doprava podporujú zlepšenia infraštruktúry vo všetkých druhoch dopravy s cieľom uľahčiť mobilitu vojenských prostriedkov. A napokon je 1,38 miliardy EUR pridelených na **infraštruktúru pre alternatívne palivá**, pričom najväčší podiel pripadá na nabíjanie cestných vozidiel, po ktorom nasledujú plavidlá a lietadlá na stojisku.

Tabuľka 5: ***Investície z NPE – Doprava podľa druhu dopravy (2021 – 2024, v mil. EUR)***[16]

[16] Okrem pripravovaných dohôd o grantoch.

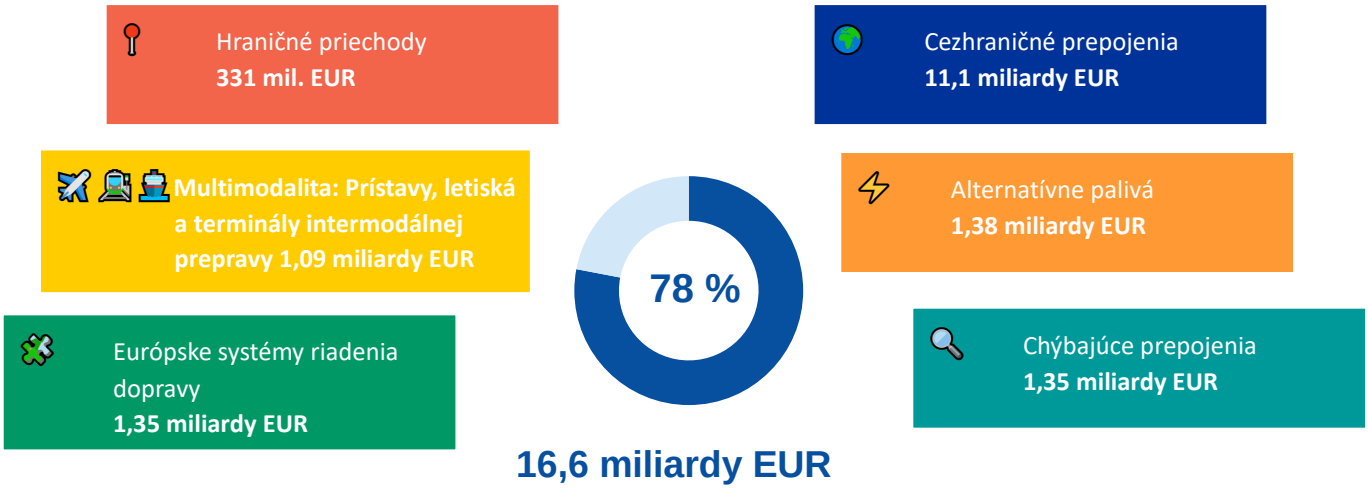

Väčšina finančných prostriedkov z NPE (80 %) sa prideľuje na projekty základnej siete TEN-T, 13 % na súhrnnú sieť a 7 % na projekty, ktoré nemožno spojiť s konkrétnou časťou siete TEN-T, ale sú takisto dôležité na jej dokončenie (napr. SESAR, IDS, palubné komponenty ERTMS atď.).

Cezhraničná prepojenosť

Z časti NPE – Doprava sa podporuje cezhraničná prepojenosť pre bezproblémové cestovanie v EÚ, pričom 78 % finančných prostriedkov z časti NPE – Doprava smeruje na projekty zamerané na cezhraničné alebo chýbajúce prepojenia, zabezpečenie multimodality, inštaláciu infraštruktúry pre alternatívne palivá a harmonizáciu systémov riadenia dopravy. To zahŕňalo aj financovanie piatich hlavných cezhraničných projektov (tunel Lyon – Turín, Brennerský úpätný tunel, tunel pod Fehmarnskou úžinou, Rail Baltica, Seine-Escaut/Scheldt) a ich prístupových tratí.

Ilustrácia 1: ***Podpora z časti NPE – Doprava pre cezhraničnú prepojenosť***

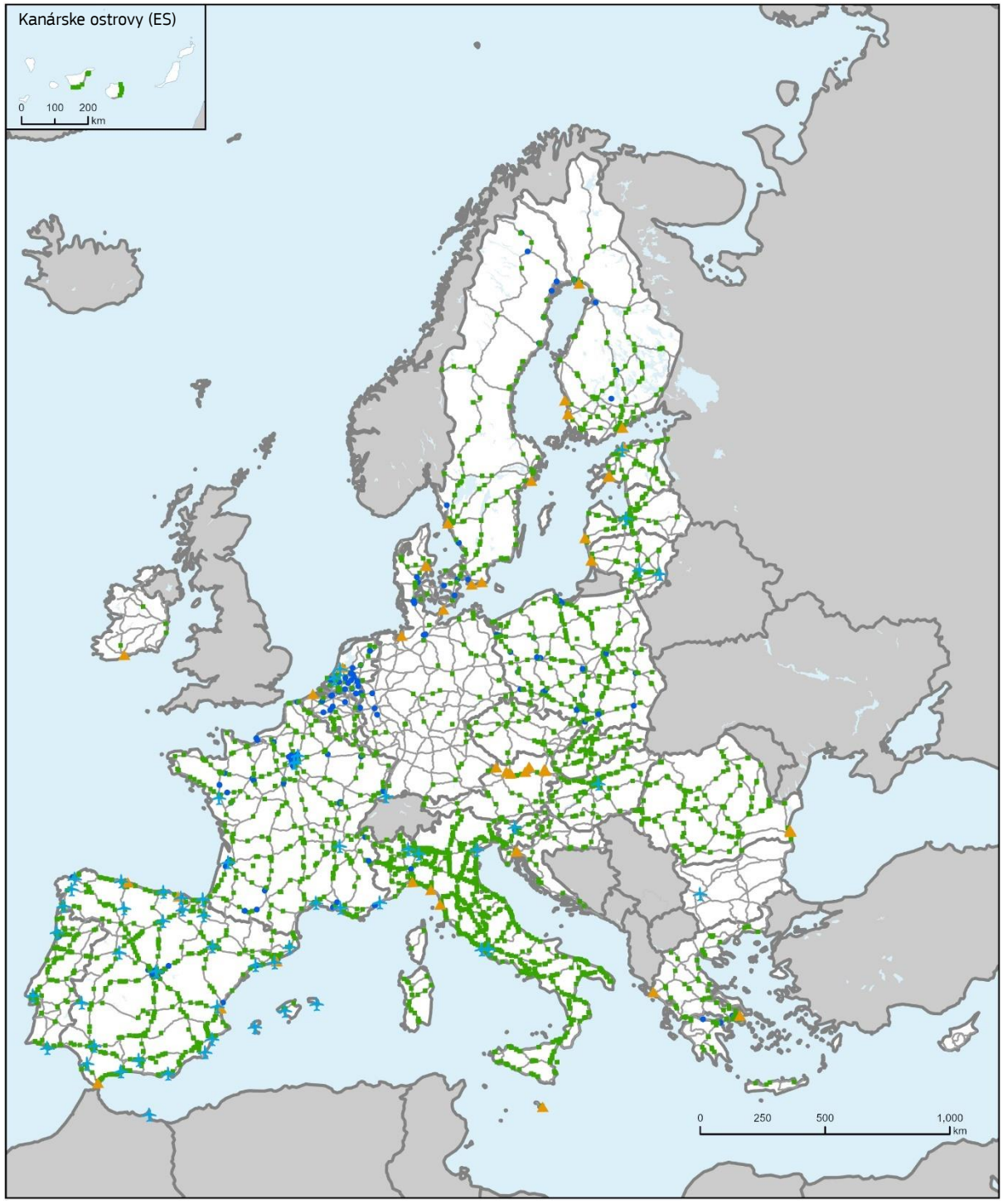
Väčšina cezhraničných projektov zlepšuje alebo vytvára železničné prepojenia, ale z NPE sa podporujú aj vnútrozemské vodné spojenia a niekoľko cestných úsekov. Napríklad hlavné úzke miesto na Dunaji v koridore Rýn/Meuse – Mohan – Dunaj medzi Straubingom a Vilshofenom v južnom Nemecku získalo podporu z NPE na zvýšenie hĺbky a kapacity plavebnej dráhy.

Infraštruktúra pre alternatívne palivá

Z časti NPE – Doprava sa podporuje zavádzanie infraštruktúry pre alternatívne palivá sumou viac ako 1,38 miliardy EUR, ktorá ide najmä na projekty zavádzania nabíjacích staníc na cestách TEN-T a elektrických nabíjacích bodov. Financuje sa z nej aj inštalácia zariadení na čerpanie elektriny z pobrežnej elektrickej siete pre lode v kotvisku, elektrifikácia pozemných prevádzok letísk a vodíkové čerpacie stanice.

Od roku 2021 bolo v transeurópskej dopravnej sieti sprevádzkovaných približne 1 500 čerpacích staníc s alternatívnym palivom, najmä pre ľahké úžitkové vozidlá. Očakávame, že v rámci doteraz vybratých projektov bude nainštalovaných viac ako 25 000 čerpacích staníc pre ľahké úžitkové vozidlá a takmer 2 000 čerpacích staníc pre ťažké úžitkové vozidlá. Portfólio projektov v oblasti alternatívnych palív prispeje aj k dekarbonizácii prevádzky na 63 európskych letiskách a k zavedeniu nabíjania z pobrežnej elektrickej siete v prípade plavidiel v 28 európskych prístavoch.

Mapa 1: ***Nabíjacia infraštruktúra pre alternatívne palivá s podporou z časti NPE – Doprava (2021 – 2024)***

Dodávka alternatívnych palív pre lietadlá na stojisku

Dodávka alternatívnych palív pre účastníkov cestnej premávky, elektrina

Dodávka alternatívnych palív pre účastníkov cestnej premávky, vodík

Dodávka alternatívnych palív pre užívateľov námornej/ vnútrozemskej vodnej dopravy

Cesty TEN-T

Krajiny EÚ (vrátane zámorských území)

Krajiny mimo EÚ

Kartografia: CINEA, jún 2025

© EuroGeographics pre administratívne hranice

Digitalizácia dopravy

Z časti NPE – Doprava sa podporuje digitalizácia európskej dopravy prostredníctvom osobitných výziev na predkladanie návrhov zameraných na inteligentnú a interoperabilnú mobilitu v rámci všeobecného finančného krytia a finančného krytia na súdržnosť. Na základe týchto výziev získalo 93 projektov finančné prostriedky vo výške viac ako 1,4 miliardy EUR. Takmer polovica tejto sumy išla na projekty ERTMS (46 %), nasledovali projekty SESAR (23 %) a IDS (17 %). Projekty zahŕňajúce ostatné systémy [napr. elektronické údaje o nákladnej doprave (eFTI), RIS, európske prostredie jednotnej námornej platformy (EMSWe) a VTMIS] predstavovali 13 %.

Bezpečnejšia doprava

Z časti NPE – Doprava sa podporuje bezpečnosť cestnej premávky prostredníctvom budovania bezpečných a chránených parkovísk, odstraňovania priecestí, zlepšovania usporiadania ciest z bezpečnostných dôvodov a zavádzania IDS. Celkovo 58 projektov v oblasti bezpečnosti cestnej premávky dostane 3 miliardy EUR.

Vojenská mobilita

Jedným z konkrétnych cieľov časti NPE – Doprava je prispôsobiť časti siete TEN-T na dvojaké použitie, čím sa zlepší civilná aj vojenská mobilita. To by malo umožniť rozsiahle presuny vojenského personálu a vybavenia v rámci EÚ v krátkom čase v prípade krízy. V rámci troch výziev v oblasti vojenskej mobility (2021/2022/2023) bolo vybratých celkovo 95 projektov v 21 členských štátoch. Z geografického hľadiska sú v rámci EÚ pomerne vyvážené, pričom väčšia hustota projektov je vo východnej časti. 45 % týchto finančných prostriedkov smerovalo na železničné projekty (napr. na modernizáciu železničných mostov, výstavbu nízkorýchlostných úsekov tratí pre dlhšie a ťažšie vlaky, zvýšenie minimálnej výšky tunelov), 34 % na cestné projekty (napr. na modernizáciu cestných úsekov a mostov), 7 % na letiskové projekty (napr. na zvýšenie prevádzkových možností a prístupnosti) a zvyšné finančné prostriedky smerovali na projekty v prístavoch a termináloch (napr. na zvýšenie kapacity a prepojenosti).

NPE umožňuje financovanie **synergických prvkov** týkajúcich sa iného sektora NPE (až do výšky 20 % oprávnených nákladov). Synergické prvky časti NPE – Doprava, ktoré sa väčšinou týkajú infraštruktúry súvisiacej s energetikou, sú financované v 34 projektoch, na ktoré bolo z NPE pridelených 64 miliónov EUR. Napríklad v rámci 20 projektov sa plánuje inštalácia vodíkových čerpacích staníc a elektrolyzérov, zatiaľ čo v rámci ôsmich sa plánuje inštalácia solárnych panelov na letiskách, v prístavoch a na železničných termináloch.

NPE – Doprava spolupracuje aj s programom **Horizont Európa**, napríklad v oblasti ekologizácie letísk. Zatiaľ čo z NPE sa podporuje infraštruktúra pre alternatívne palivá a prístup verejnou dopravou, z programu Horizont Európa sa financujú inovačné a energeticky účinné alebo nové digitálne a automatizované riešenia pre prevádzku letísk[17].

Energetika:

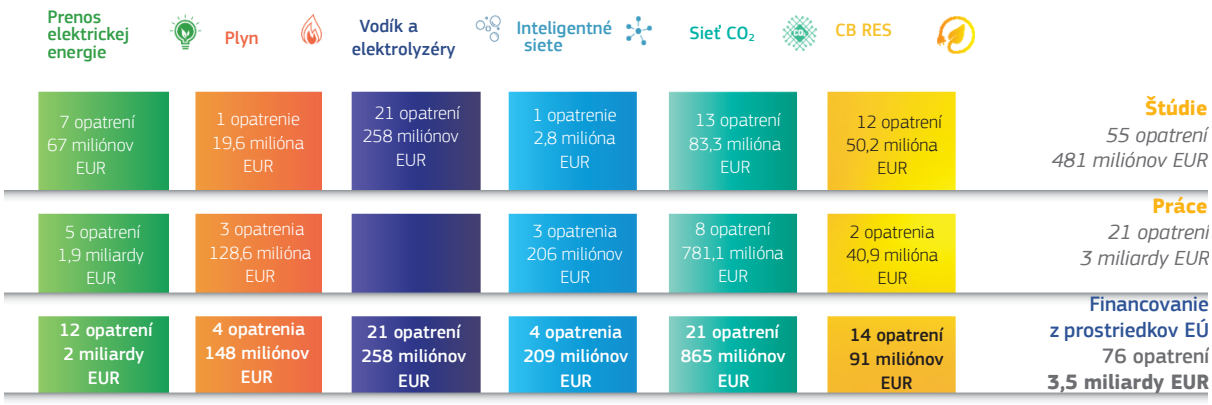
[17] Zabezpečenie konkurencieschopných a udržateľných letísk.

Od roku 2021 sa v rámci výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu prijímajú návrhy z piatich rôznych typov projektových kategórií (elektrina, plyn, infraštruktúra na prepravu CO_2, inteligentné siete, vodík a elektrolyzéry).

Vo výzve z roka 2021 bola najvýznamnejšou kategóriou projektov elektrina, pričom tri granty na práce predstavovali 92 % pridelených finančných prostriedkov EÚ. Vo výzve z roka 2022 bola elektrina opäť najvýznamnejšou kategóriou, na ktorú bolo pridelených 52 % finančných prostriedkov EÚ (64 % v kombinácii s inteligentnými sieťami). Vo výzve z roka 2023 bola najviac zastúpená kategória infraštruktúry na prepravu CO_2, na ktorú bolo pridelených 80 % finančných prostriedkov EÚ. Vo výzve z roka 2024 bola elektrina opäť najvýznamnejšou kategóriou (vrátane sústav na mori, skladovania), na ktorú bolo pridelených 57 % finančných prostriedkov EÚ (59 % v kombinácii s inteligentnými sieťami).

V rokoch 2021 až 2024 bolo v rámci výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu podporených 62 projektov prostriedkami vo výške 3,5 miliardy EUR z časti NPE – Energetika: 43 z nich boli štúdie, na ktoré bolo pridelených takmer 431 miliónov EUR a zvyšných 19 boli práce, na ktoré boli pridelené viac ako 3 miliardy EUR. V rámci výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa CB RES bolo podporených aj 14 projektov (12 štúdií a dve práce), na ktoré bolo pridelených 91,2 milióna EUR.

Ilustrácia 2*: **Portfólio časti NPE – Energetika podľa kategórií (2021 – 2024)***

Elektrina a inteligentné siete

Z NPE sa podporilo 16 projektov v oblasti elektriny v celkovej výške viac ako 2 miliardy EUR. Medzi významné projekty, ktoré získali granty na práce, patria: EuroAsia Interconnector medzi Gréckom a Cyprom (658 miliónov EUR, 2021), ďalšie prvky infraštruktúry potrebné na synchronizáciu pobaltských štátov s kontinentálnou elektrizačnou sústavou (166 miliónov EUR, 2021), ELMED Interconnector medzi Sicíliou a Tuniskom (308 miliónov EUR, 2022) a energetický ostrov Bornholm (645 miliónov EUR, 2024).

Z NPE sa podporili aj štyri akcie v oblasti inteligentných sietí v štyroch rôznych projektoch spoločného záujmu, a to sumou 209 miliónov EUR. Najväčší grant na práce vo výške 100 miliónov EUR bol určený na digitalizáciu energetických distribučných sústav v Bavorsku a Česku.

Sieť oxidu uhličitého

Z NPE bolo podporených 21 projektov infraštruktúry na prepravu CO_2 sumou 864 miliónov EUR. Najväčší grant na práce bol vo výške 161 miliónov EUR na fázu I uzla CO_2 v Dunkerque.

Financovanie kritickej cezhraničnej infraštruktúry pre siete a ukladanie CO_2 z prostriedkov NPE sa do veľkej miery dopĺňa s programom Horizont Európa, z ktorého sa podporujú výskumné projekty na preskúmanie uskutočniteľnosti nových technológií na priemyselné riadenie uhlíka a na preukázanie životaschopnosti technológií z technologického a hospodárskeho hľadiska[18].

Zemný plyn

Z NPE boli podporené štyri projekty v oblasti plynu sumou 148 miliónov EUR. Najväčší grant na práce bol vo výške 78 miliónov EUR na skladovanie plynu v Bulharsku. Hoci projekty v oblasti zemného plynu predstavovali celkovo významný podiel finančných prostriedkov pridelených v rámci programu NPE I (1 454 miliónov EUR), ich podiel sa v rámci NPE II znížil, najmä preto, že po revízii nariadenia o TEN-E už nie sú oprávnené na financovanie z časti NPE – Energetika.

Vodík

Z NPE sa podporilo 21 vodíkových projektov – všetky sa týkali štúdií – v celkovej výške 258 miliónov EUR. Najväčší grant vo výške 33 miliónov EUR bol určený na španielsky projekt Základná vodíková štruktúra.

Cezhraničné projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov

Z časti NPE – Energetika sa finančne podporuje päť cezhraničných projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, ktoré zahŕňajú osem rôznych členských štátov, a štyri ďalšie projekty, ktoré nemajú štatút CB RES s prípravnými štúdiami. Do roku 2024 boli poskytnuté finančné prostriedky vo výške 91 miliónov EUR na 14 projektov vrátane 12 technických a prípravných štúdií a dvoch prác. Projekty sa týkajú rôznych technológií energie z obnoviteľných zdrojov, ako je veterná energia na mori a na pevnine alebo solárna fotovoltika, a energetických aplikácií, ako je diaľkové vykurovanie alebo výroba vodíka z obnoviteľných zdrojov.

V prípade časti NPE – Energetika sa **synergické prvky** týkajú najmä dopravnej infraštruktúry, ako sú prístaviská a zariadenia na nakladanie lodí. S rastúcou pripravenosťou kategórií energetickej infraštruktúry, na ktoré sa vzťahuje nové nariadenie o TEN-E, najmä inteligentných elektrických a vodíkových sietí, sa očakávajú ďalšie synergie s časťami dopravy a digitalizácie. V cezhraničnom sektore energie z obnoviteľných zdrojov sa vznikajúce projekty zameriavajú na celé hodnotové reťazce vodíka od výroby až po využitie v odvetviach, ako sú priemysel a doprava.

Digitalizácia:

Riešením projektov spoločného záujmu a zameraním sa na cezhraničné prepojenia pôsobí NPE – **Digitalizácia** ako katalyzátor ekosystému digitálnej pripojiteľnosti v celej EÚ. Po

[18] Priemyselné riadenie uhlíka: Interaktívne príbehy. Priemyselné riadenie uhlíka financované Európskou úniou

prvých troch výzvach sa z časti NPE – Digitalizácia v súčasnosti financuje 117 projektov týkajúcich sa hlavných tém uvedených ďalej, a to s celkovým rozpočtom viac ako 640 miliónov EUR.

Chrbticová pripojiteľnosť pre digitálne globálne brány

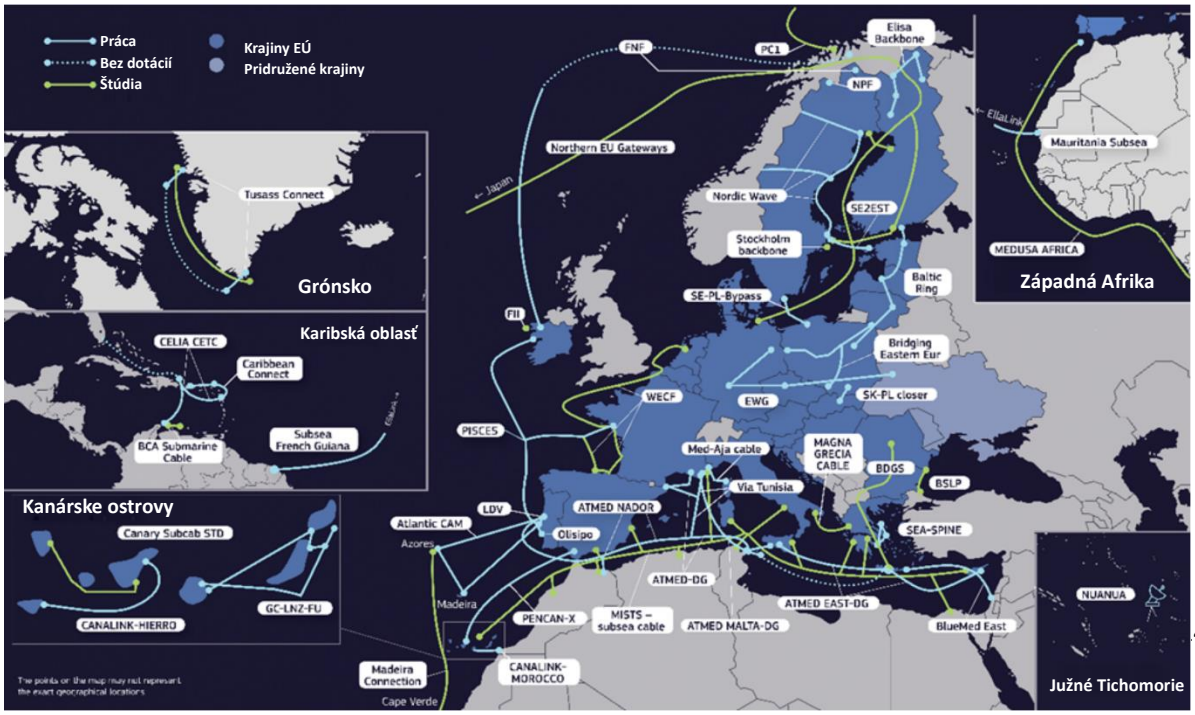
Z časti NPE – Digitalizácia sa podporuje zavádzanie nových alebo významná modernizácia existujúcich chrbticových sietí vrátane podmorských káblov v členských štátoch a medzi nimi a medzi Úniou a tretími krajinami. Od roku 2021 sa poskytuje z časti NPE – Digitalizácia finančná podpora 51 projektom digitálnych globálnych brán v celkovej výške 420 miliónov EUR.

Tieto projekty významne prispievajú k posilneniu globálnych prepojení medzi **Európou a Afrikou** (napr. projekty Medusa Africa alebo Canalink-Maroko), **Blízkym východom** (napr. projekt BlueMed East) a **Áziou** (arktická pripojiteľnosť) a k upevneniu prepojení medzi členskými štátmi v Stredozemnom mori, Atlantiku, Baltskom mori a kontinentálnou Európou (vrátane strednej a východnej Európy). Tieto projekty podporujú aj pripojiteľnosť v **najvzdialenejších regiónoch** Európy a v **zámorských krajinách a územiach**, ako napríklad v Tichom oceáne (napr. projekt NUANUA), Karibiku (napr. projekt BCA), na Kanárskych ostrovoch (napr. projekt PENCAN-X) a v oblasti Azory – Madeira (napr. projekt Atlantic CAM).

Všetci prijímatelia týchto grantov z NPE sú **subjekty kontrolované EÚ** a káble, ktoré budú zavedené, sú vybudované pomocou bezpečnej technológie. Okrem toho, že zaručujú bezpečný prenos terabajtov dát za sekundu, takmer všetky financované káble obsahujú **inteligentné technológie**, ktoré fungujú ako rozsiahle geografické senzory na monitorovanie aktivít v okolí a slúžia ako systémy včasného varovania na ochranu samotnej infraštruktúry.

V druhom pracovnom programe v rámci časti NPE – Digitalizácia na roky 2024 – 2027 sa poskytuje ďalších 542 miliónov EUR na spolufinancovanie projektov chrbticovej pripojiteľnosti. Celkové investície EÚ do týchto kritických infraštruktúr v súčasnom finančnom rámci dosiahnu takmer 1 miliardu EUR.

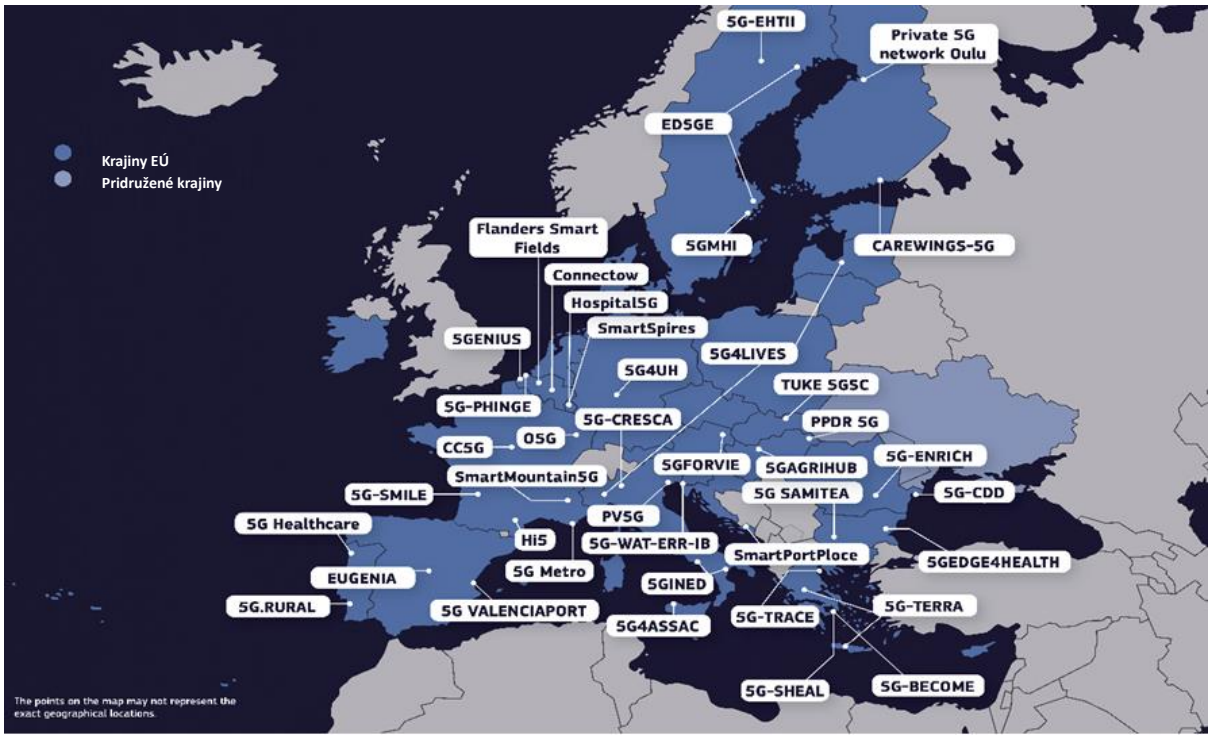
Mapa *2*: ***Projekty Global Gateway v rámci NPE – Digitalizácia***

Systémy 5G v oblastiach, kde sa nachádzajú sociálno-ekonomické faktory

Od roku 2021 sa poskytla z časti NPE – Digitalizácia finančná podpora v celkovej výške 128 miliónov EUR 41 projektom na rýchle zavedenie a využívanie **5G pre inteligentné komunity**. Financované projekty integrujú infraštruktúru 5G s **edge computingom**, pričom sa zameriavajú na **samostatné 5G**, čím sa umožňujú inovačné prípady použitia, ako je chirurgia na diaľku, virtuálna realita na učenie sa, monitorovanie pomocou dronov a ďalšie.

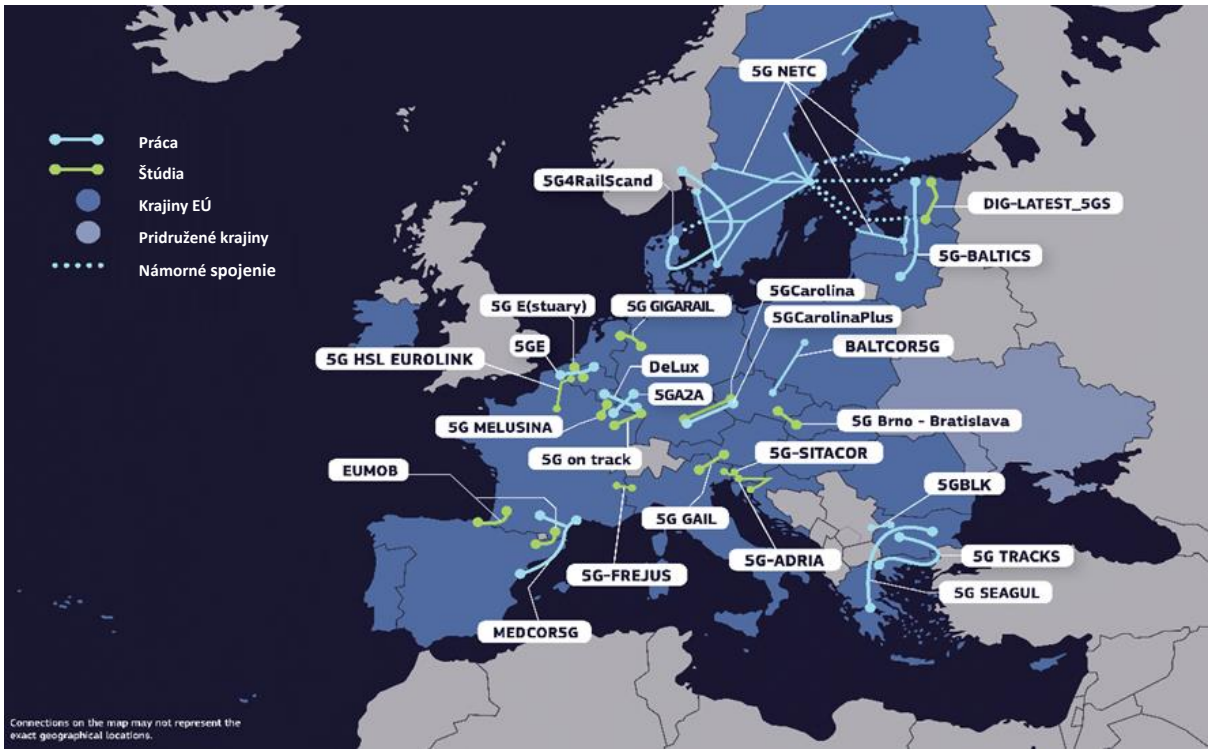
Mapa 3: ***Projekty 5G pre inteligentné komunity***

Pokrytie 5G pozdĺž hlavných dopravných koridorov

Od roku 2021 sa poskytla z časti NPE – Digitalizácia finančná podpora 25 projektom (práce a štúdie) na neprerušované pokrytie 5G pozdĺž cezhraničných dopravných koridorov v celkovej výške 93 miliónov EUR. Dvanástimi z týchto projektov sa zavádza samostatná infraštruktúra 5G pozdĺž cezhraničných koridorov TEN-T, ako sú diaľnice, železnice alebo námorné cesty, čím sa zabezpečí bezproblémová interoperabilita vnútroštátnych systémov 5G. Infraštruktúra koridoru 5G umožní širokú škálu prepojených a automatizovaných služieb mobility pre vozidlá, vodičov, cestujúcich a ďalšie príslušné subjekty.

Mapa 4: ***Projekty na pokrytie 5G pozdĺž hlavných dopravných trás***

Projekty koridorov 5G pozdĺž hlavných koridorov TEN-T sú dobrým príkladom **synergií** medzi rôznymi časťami NPE. V rámci časti NPE – Digitalizácia sa podporuje aj zavádzanie cezhraničnej digitálnej infraštruktúry i) s cieľom urýchliť digitalizáciu sektorov energetiky a dopravy posilnením interoperability a štandardizácie (prevádzkové digitálne platformy) a ii) spustiť „účinný“ investičný cyklus verejno-súkromného partnerstva. V rámci výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa prevádzkových digitálnych platforiem v roku 2022 sa financoval koordinačný a podporný projekt, ktorý pripravuje pôdu pre projekt prác v rámci druhého viacročného pracovného programu v rámci časti NPE – Digitalizácia na roky 2024 – 2027.

IV. Reakcia NPE na nedávnu krízu

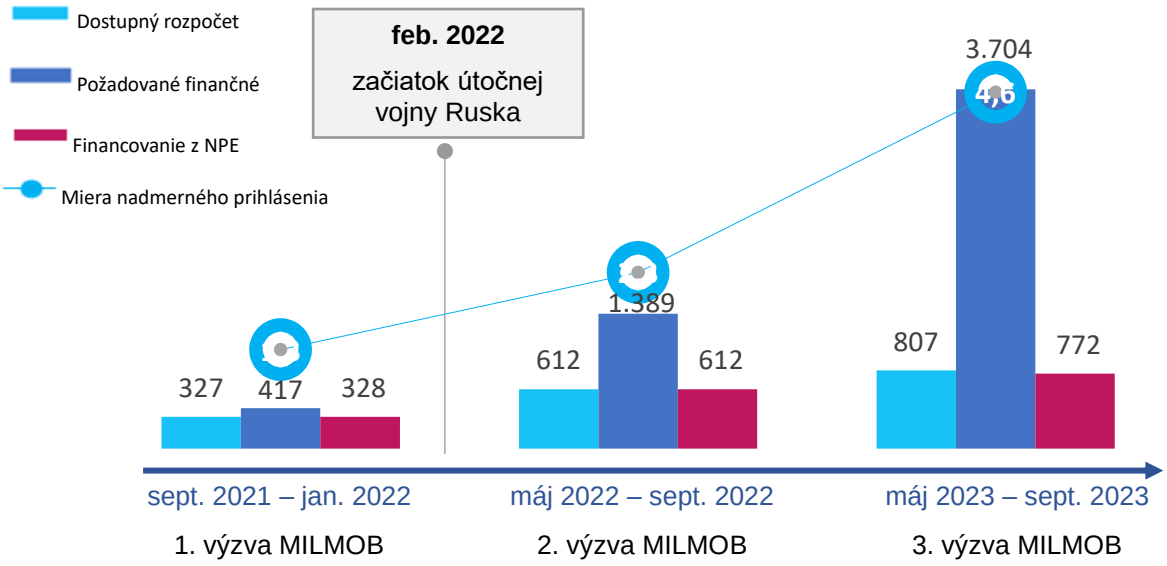
Počas posledných rokov NPE preukázal svoju flexibilitu pri reagovaní na nepredvídané výzvy a krízy. Po nevyprovokovanej ruskej útočnej vojne požiadali Ukrajina a Moldavsko o formálne pridruženie k programu NPE (dohody podpísané 9. mája a 6. júna 2023). Prijímateľom z týchto krajín to umožňuje nezávisle sa zúčastňovať na výzvach v rámci NPE a byť pozorovateľmi na zasadnutiach výboru NPE. EÚ pozastavila poskytovanie ich vnútroštátnych finančných príspevkov na programy EÚ, kým budú v oboch krajinách pretrvávať finančné problémy spôsobené vojnou.

Doprava:

Po tom, ako sa vo februári 2022 začala ruská inváziа na Ukrajinu, sa prideľovanie finančného krytia na **vojenskú mobilitu** čo najviac urýchlilo. Komisia urýchlila vyhodnotenie prvej výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa vojenskej mobility v roku 2021 (ktorá bola otvorená na predkladanie žiadostí do januára 2022) a potom okamžite vyhlásila druhú výzvu na predkladanie návrhov týkajúcich sa vojenskej mobility v máji 2022 (o štyri mesiace skôr,

ako bolo plánované). Zvyšný rozpočet sa predsunul, pričom posledná výzva na predkladanie návrhov bola vyhlásená v máji 2023. V dôsledku toho sa finančné krytie na vojenskú mobilitu vo výške 1,7 miliardy EUR vyčerpalo len za dva a pol roka. V priebehu troch výziev na predkladanie návrhov sa miera nadmerného prihlásenia neustále zvyšovala z 1,2 vo výzve z roka 2021 na 4,7 v poslednej výzve z roka 2023, čo takisto naznačuje rastúce investičné potreby v oblasti infraštruktúry s dvojakým použitím.

Ilustrácia 3*: **Trend v dopyte po financovaní vojenskej mobility z NPE (v mil. EUR)***

Časť NPE – Doprava preukázala svoju pružnosť aj tým, že sa prispôsobila kritickým potrebám, ktoré sa objavili na vonkajších hraniciach EÚ s Ukrajinou a Moldavskom. Finančnými prostriedkami z časti NPE – Doprava sa podporuje iniciatíva **koridory solidarity** a prispieva k vytvoreniu alternatívnych trás na prepravu tovaru na Ukrajinu a do Moldavska a z týchto krajín po blokáde ukrajinských prístavov. Celkovo (po výzvach na predkladanie návrhov v rokoch 2022 a 2023) sa z časti NPE – Doprava poskytli finančné prostriedky vo výške približne 1,5 miliardy EUR na projekty zlepšujúce koridory solidarity a zabezpečujúce lepšie prepojenie Ukrajiny a Moldavska so susednými členskými štátmi EÚ (Poľsko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko). Tieto projekty by mali zvýšiť kapacitu a prístup ku kľúčovým cestným a železničným hraničným priechodom TEN-T rozšírením a modernizáciou infraštruktúry, zlepšením parkovacích plôch, prekládkových zariadení a vybavenia. Podpora Ukrajine zahŕňa aj projekty na rozvoj európskeho štandardného rozchodu koľaje (UIC) na Ukrajine s cieľom zlepšiť jej železničné prepojenie so susednými členskými štátmi. Prvé výsledky sú už viditeľné v teréne.

Pandémia ochorenia COVID-19 a ruská útočná vojna proti Ukrajine viedli k vysokej inflácii, zvýšeným nákladom na stavebné materiály, vyčerpaniu pracovnej sily a narušeniu dodávateľských reťazcov. Znamenalo to, že projekty NPE potrebovali rýchlu finančnú injekciu na realizáciu plánovaných opatrení. Viacročný pracovný program bol preto zmenený, čo umožnilo predsunúť celý rozpočet dostupný v rámci súčasného VFR na výzvy v rámci časti NPE – Doprava na roky 2023 a 2024.

Energetika:

Pandémia ochorenia COVID-19 a ruská invázia na Ukrajinu ovplyvnili aj realizáciu energetických projektov financovaných z NPE v dôsledku prudkého nárastu cien energie, výrazného zvýšenia nákladov a nedostatku dodávok komponentov pre projekty infraštruktúry. To viedlo k oneskoreniu niektorých projektov, najmä v súvislosti s potrebou zaviesť alternatívne technické riešenia a zabezpečiť dodatočné financovanie.

V máji 2022 Komisia v reakcii na ruskú inváziu prijala plán **REPowerEU**[19], ktorý viedol k prijatiu niekoľkých právnych predpisov zameraných na zníženie závislosti od ruských fosílnych palív, diverzifikáciu zdrojov dodávok plynu, zníženie spotreby energie a urýchlenie zavádzania obnoviteľných zdrojov energie.

Hoci súčasné nariadenie o NPE a revidované nariadenia o TEN-E nadobudli účinnosť pred plánom REPowerEU, sú v súlade s jeho cieľmi. Od roku 2013 prispievajú projekty financované z časti NPE – Energetika k integrácii energetického trhu EÚ posilňovaním cezhraničných prepojení a zvyšovaním bezpečnosti dodávok. V rokoch 2021, 2022 a 2023 boli pridelené granty na práce v oblasti skladovania plynu, ktoré budú riešiť obavy o bezpečnosť dodávok plynu v juhovýchodnej Európe, ktorá je regiónom najviac priamo ovplyvneným znížením dodávok z Ruska.

V revidovanom nariadení o TEN-E sa vylučujú kategórie infraštruktúry fosílnych palív z oprávnenosti na štatút projektov spoločného záujmu a začleňujú nové kategórie infraštruktúry, ktoré sú kľúčové pre dekarbonizáciu, najmä vodíkové projekty a elektrizačné sústavy na mori. Cezhraničné projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov prispievajú k nákladovo efektívnemu zavádzaniu dodatočných kapacít energie z obnoviteľných zdrojov, ktoré pomáhajú znižovať závislosť EÚ od fosílnych palív.

Digitalizácia:

Ako je uvedené v rozsahu projektov spoločného záujmu v digitálnom sektore, NPE môže pomôcť rozšíriť a posilniť digitálnu pripojiteľnosť medzi EÚ a jej susedmi. **Projekt East West Gate** (financovaný v rámci druhej výzvy na predkladanie návrhov) umožní poskytovanie digitálnych služieb Ukrajine a priamo zvýši komunikačné možnosti a kapacity s Ukrajinou aj medzi krajinami EÚ.

V súvislosti s ruskou útočnou vojnou na Ukrajine a konfliktmi a nestabilitou na Blízkom východe je nevyhnutné zvýšiť odolnosť a redundanciu **digitálnej infraštruktúry spájajúcej Európu s Áziou**. Z NPE sa už financovali tri projekty zavádzania káblov v arktickom regióne, a to Far North Fiber, Polar Connect a TUSASS CONNECT. Tieto projekty sú súčasťou vízie arktickej pripojiteľnosti, ktorá bude napokon viesť k vytvoreniu alternatívnej trasy medzi Európou a Áziou.

Niekoľko projektov financovaných v rámci časti NPE – Digitalizácia zlepšuje digitálnu pripojiteľnosť v celej Európe a so susednými regiónmi vrátane severnej Afriky a východoeurópskych krajín (Ukrajina a Moldavsko), čo odráža širšiu geopolitickú stratégiu na posilnenie digitálnej odolnosti Európy, podporu hospodárskej integrácie a regionálnej stability. Rozšírením vysokokapacitných sietí a zosúladením digitálnych noriem pôsobí

[19] Oznámenie Komisie (2022) 230 final z 18. mája 2022 o pláne REPowerEU.

program ako protiopatrenie proti vonkajším vplyvom a zabezpečuje kontrolu nad kritickými digitálnymi infraštruktúrami.

NPE – Digitalizácia zohráva dôležitú úlohu aj pri vytváraní alternatív k digitálnej pripojiteľnosti, posilňovaní odolnosti komunikačných sietí a skúmaní trás, ktoré by mohli obísť tradičné preťažené body, ako je napríklad Suezský prieplav.

K bezpečnosti a spoľahlivosti financovanej kritickej digitálnej komunikačnej infraštruktúry prispievajú v neposlednom rade aj prísne požiadavky na oprávnenosť v rámci časti NPE – Digitalizácia, ktoré sa týkajú predkladateľov projektov a zavedeného zariadenia.

V. Aktuálny stav rozpočtu a posúdenie pokroku

Preskúmanie súčasného VFR v polovici trvania ukončené v roku 2024 neviedlo k žiadnym zmenám v rozpočte NPE na všetky tri sektory. V porovnaní s referenčnými sumami v právnom základe však jednotlivé sektorové programy zaznamenali určité zmeny vo svojich rozpočtoch, ako sa uvádza ďalej.

S cieľom zviditeľniť a sprehľadniť pridelené finančné prostriedky z NPE a podporené projekty spustila agentúra CINEA v januári 2023 verejný prehľad[20]. Tento prehľad zahŕňa všetky projekty a programy, ktoré riadi agentúra CINEA, vrátane tých, ktoré riadi pre časti NPE – Doprava a NPE – Energetika. Tento nástroj umožňuje každému nájsť aktuálne informácie o projektoch, ich financovaní a prijímateľoch a grafy na vizualizáciu údajov. Agentúra CINEA vydala aj dve interaktívne publikácie prezentujúce výsledky programu od roku 2014, jednu pre NPE – Doprava[21] a druhú pre NPE – Energetika[22], ako aj špecializovanú publikáciu o synchronizácii Pobaltia[23].

Informácie o pridelených rozpočtových prostriedkoch a projektoch NPE – Energetika nájdete na webovom sídle HADEA[24].

Viac informácií o plnení rozpočtu nástroja NPE možno nájsť aj na portáli Komisie o výkonnosti[25]. Tieto informácie vychádzajú z výkazov výkonnosti programu, ktoré sa každý rok predkladajú za každý program.

Doprava:

250 miliónov EUR z rozpočtu časti NPE – **Doprava** sa použilo na financovanie európskeho aktu o čipoch. Z rozpočtu časti NPE – Doprava sa podporujú aj dodatočné administratívne výdavky vyplývajúce z balíka Fit for 55, najmä iniciatívy FuelEU Maritime a ReFuelEU

20 Portfólio projektov CINEA – Vitajte | Prehľad – Qlik Sense (europa.eu).

21 Zelenšia dopravná infraštruktúra pre Európu 2014 – 2024: Budovanie infraštruktúry odolnej voči budúcim zmenám vďaka Nástroju na prepájanie Európy v oblasti dopravy.

22 Prepojená udržateľná energetická infraštruktúra pre Európu 2014 – 2024: Budovanie európskej energetickej siete odolnej voči budúcim zmenám prostredníctvom Nástroja na prepájanie Európy v oblasti energetiky.

23 NPE – Energetika: financovanie z nástroja na dosiahnutie synchronizácie Pobaltia s európskou kontinentálnou sieťou.

24 O Nástroji na prepájanie Európy – Digitalizácia – Európska výkonná agentúra pre zdravie a digitalizáciu.

25 Nástroj na prepájanie Európy – Výkonnosť – Európska komisia.

Aviation, a najnovšie aj z revidovaného nariadenia o Európskej námornej bezpečnostnej agentúre a z nariadenia o jednotnom európskom nebi 2+.

Ako už bolo uvedené, rozpočet časti NPE – Doprava bol v rokoch 2021 – 2024 predsunutý. Doteraz bolo pridelených viac ako 21 miliárd EUR po podpísaní projektov vybratých v rámci výziev z rokov 2021/2022/2023 (10,5 miliardy EUR zo všeobecného finančného krytia, 9,3 miliardy EUR z finančného krytia na súdržnosť) a v rámci výziev týkajúcich sa vojenskej mobility (celých 1,7 miliardy EUR z finančného krytia na vojenskú mobilitu). Táto suma zahŕňa aj 1,3 miliardy EUR pridelených na projekty infraštruktúry pre alternatívne palivá v rámci prvej priebežnej výzvy pre AFIF.

Zvyšný rozpočet NPE bude pridelený v rámci výzvy na predkladanie návrhov z roku 2024 s rozpočtom 2,5 miliardy EUR a druhej priebežnej výzvy AFIF s rozpočtom 1 miliardy EUR. Výzva z roku 2024 bola uzavretá koncom januára 2025 a v súčasnosti sa vyhodnocuje, zatiaľ čo druhá priebežná výzva AFIF bola vyhlásená vo februári 2024 a bude trvať do začiatku roka 2026.

Prvé dohody o grante z tohto VFR boli podpísané v roku 2022 po prvej výzve na predkladanie návrhov v rámci NPE – Doprava, ktorá bola vyhlásená v roku 2021. Keďže projekty štúdií trvajú dva až tri roky a projekty stavebných prác štyri až päť rokov, väčšina projektov v rámci časti NPE – Doprava je ešte len v počiatočnej fáze. V súčasnosti prebieha viac ako 600 projektov. Len niekoľko malých projektov (23) je už dokončených (napr. infraštruktúra pre alternatívne palivá, bezpečné a chránené parkoviská). Projekty zatiaľ napredujú podľa očakávaní a v súlade s príslušnými dohodami o grante. Prípadné oneskorenia sa môžu objaviť až v nasledujúcich rokoch.

V rámci časti NPE – Doprava sa úspešne zaviedla zásada využitia alebo straty. Ak sa realizácia projektu oneskorí, upraví sa jeho rozsah a primerane sa zníži jeho grant. Rozpočet sa potom sprístupní v ďalšej (spätný tok) výzve na predkladanie návrhov.

Energetika:

Viazané rozpočtové prostriedky časti NPE – **Energetika** na roky 2021 – 2023 pôvodne predstavovali 2 397 miliónov EUR vrátane 5,9 milióna EUR príjmov pridelených z predchádzajúcich príkazov na vymáhanie v rámci NPE na roky 2014 – 2020 v roku 2021[26].

Granty udelené na základe výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu a projektov CB RES v rokoch 2021 – 2024 dosiahli celkovú sumu 3 542 miliónov EUR, pričom výzvy týkajúce sa projektov CB RES v roku 2024 ešte neboli vyhlásené.

Suma 430 miliónov EUR bola presunutá z viazaných rozpočtových prostriedkov časti NPE – Energetika na rok 2023 do časti NPE – Doprava. Z toho vyplýva, že rozpočet NPE sa medzi týmito tromi sektormi využíva čo najefektívnejšie. V roku 2023 mala časť NPE – Energetika stále obmedzené portfólio projektov, ktorým boli pridelené finančné prostriedky a z ktorých

[26] Podľa prvého viacročného pracovného programu na rok 2021, C(2021) 5791 final zo 6. augusta 2021: vykonávacie rozhodnutie Komisie o financovaní Nástroja na prepájanie Európy a prijatí viacročného pracovného programu na roky 2021 – 2027.

niektoré mali oneskorenú realizáciu. Súčasne sa rozpočet časti NPE – Doprava predsunul a presunutý rozpočet sa mohol použiť na výzvy v rámci časti NPE – Dopravy z roku 2023.

Presunutý rozpočet sa bude vracať do časti NPE – Energetika od roku 2025 a očakáva sa, že bude viazaný v nasledujúcich rokoch, keďže sa očakávajú veľké investičné potreby v nových kategóriách energetickej infraštruktúry (najmä v oblasti sústav na mori a vodíka). Potvrdili to aj výsledky výzvy na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu a projektov vo vzájomnom záujme v rámci NPE z roku 2024: udelené granty predstavujú celkovú sumu 1 250 miliónov EUR a projekty týkajúce sa sústav na mori a vodíka tvoria 24 zo 41 vybratých návrhov (čo predstavuje 947 miliónov EUR alebo 76 % pridelených finančných prostriedkov).

Digitalizácia:

Časť 150 miliónov EUR z referenčnej sumy v právnom základe pre NPE – Digitalizácia bolo presunutých do aktu o čipoch a 110 miliónov EUR z referenčnej sumy bolo presunutých do iniciatívy Satelitná infraštruktúra pre odolnosť, prepojenosť a bezpečnosť (IRIS²) (na roky 2024 – 2027).

Začiatok vykonávania časti NPE – Digitalizácia sa trochu oneskoril, a to z dôvodu určitých oneskorení pri prijímaní, novosti programu a inovačnej povahy niektorých tém (napr. 5G pre prepojenú a automatizovanú mobilitu). V súlade s tým sa projekty v rámci výzvy 1 začali realizovať v januári 2023, projekty v rámci výzvy 2 začiatkom roka 2024, projekty v rámci výzvy 3 začiatkom roka 2025 a projekty v rámci výzvy 4 by sa mali začať realizovať začiatkom roka 2026.

Tri výzvy v rámci pracovného programu na roky 2021 – 2023 sa riadili plánovacím harmonogramom „jedna za rok“, pričom celkové rozpočtové záväzky boli veľmi dobré a v súlade s pridelenými finančnými prostriedkami, najmä v prípade projektov podmorských káblov predložených v rámci výzvy týkajúcej sa digitálnych globálnych brán.

Hoci prvé výsledky projektov budú k dispozícii až od roku 2025, možno usudzovať, že súčasné portfólio projektov napreduje uspokojivo. Po počiatočných troch výzvach sa z časti NPE – Digitalizácia v súčasnosti financuje 117 projektov týkajúcich sa hlavných tém, a to s celkovým rozpočtom viac ako 640 miliónov EUR.

VI. Závery a výhľad na zostávajúce obdobie VFR

Celý rozpočet na časť NPE – **Doprava** bude viazaný v roku 2025 a v rámci súčasného VFR sa neplánujú žiadne ďalšie výzvy, pokiaľ nedôjde k nejakému obmedzenému spätnému toku prostriedkov, ktoré sa v projektoch nevyužijú.

Všetky projekty vybraté v rámci výziev časti NPE – Doprava majú vysokú pridanú hodnotu EÚ a mali by prispieť k dobudovaniu siete TEN-T. Zároveň sú investičné potreby siete TEN-T naďalej vysoké. Podľa pozičného dokumentu koordinátorov TEN-T z apríla 2024[27] predstavujú celkové investície potrebné na dokončenie základnej a rozšírenej základnej siete

[27] Prepájanie Európy. Finančná podpora a financovanie dopravy, ktoré sú prispôsobené budúcim výzvam. Pozičný dokument koordinátorov TEN-T.

TEN-T v priebehu nasledujúcich 15 rokov 845 miliárd EUR. V tejto hodnote sa zohľadňujú všetky nové požiadavky, ktoré boli pridané počas revízie nariadenia o TEN-T. Len v prípade projektov s najvyššou pridanou hodnotou EÚ sa zostávajúca suma, ktorú treba investovať, odhaduje na približne 210 miliárd EUR.

Súčasný geopolitický kontext si vyžaduje, aby sme čo najrýchlejšie investovali do projektov vojenskej mobility, ktorými sa zvyšuje kapacita na rozsiahle presuny vojsk a ťažkého materiálu v krátkom čase. Takéto projekty by sa mali realizovať koordinovane medzi členskými štátmi, aby sa umožnila bezproblémová cezhraničná mobilita.

Pokiaľ ide o časť **NPE – Energetika**, Komisia bude pokračovať v organizovaní výziev na predkladanie návrhov týkajúcich sa projektov spoločného záujmu a projektov vo vzájomnom záujme a cezhraničných projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov až do roku 2027 a očakáva sa, že celý rozpočet bude viazaný do konca programu. Vysoká pridaná hodnota EÚ týkajúca sa projektov časti NPE – Energetika vyplýva z ich prínosu k integrácii vnútorných trhov s energiou, k bezpečnosti dodávok energie a k dekarbonizácii energetického systému.

Podľa štúdie o investičných potrebách uverejnenej v januári 2025[28] budú len investičné potreby do cezhraničných projektov v oblasti elektrickej energie a do príbrežných prepojení v rokoch 2024 – 2040 predstavovať 130 miliárd EUR. Projekty cezhraničnej spolupráce v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov (projekty **CB RES)** sú kľúčom k využitiu asymetrie výrobného a dopytového potenciálu a sú nevyhnutné pre členské štáty, ktoré už vyčerpali všetky možnosti vnútroštátneho zavedenia. Podpora EÚ je dôležitá pri uľahčovaní takýchto projektov, ktoré si vyžadujú vysoké kapitálové výdavky a vyššiu úroveň zložitosti a rizík, napríklad z dôvodu ťažkostí pri hľadaní dohôd o rozdelení nákladov a prínosov medzi členskými štátmi.

Druhý pracovný program v rámci časti **NPE – Digitalizácia** (2024 – 2027) vychádza z výsledkov a poznatkov získaných pri realizácii prvého pracovného programu (2021 – 2023) a z vyvíjajúcich sa politických priorít v oblasti infraštruktúry digitálnej pripojiteľnosti. Z časti NPE – Digitalizácia sa budú naďalej podporovať uvedené témy týkajúce sa chrbticovej pripojiteľnosti a 5G s určitými úpravami v prípade výziev súvisiacich s 5G, ktoré sú v súčasnosti začlenené do „rozsiahlych pilotných projektov 5G“ (začínajúc výzvou 4, otvorenou 22. októbra 2024).

Pri plánovanom rozdelení rozpočtu vo výške 865 miliónov EUR, ktorý je k dispozícii na roky 2024 – 2027, sa uprednostňuje zvýšenie kapacity, odolnosti a bezpečnostnej ochrany cezhraničnej pripojiteľnosti EÚ, pričom 542 miliónov EUR je určených na financovanie globálnych brán alebo podmorských káblov. Ďalšou prioritou je pokračovanie v zavádzaní modernej pripojiteľnosti pre pokročilé a inovačné aplikácie, pričom 205 miliónov EUR je určených na pilotné projekty 5G. Na zavedenie cezhraničných kvantových komunikačných spojení medzi členskými štátmi bolo vyčlenených 90 miliónov EUR.

[28] Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre energetiku, Finesso, A., Kralli, A., Bene, C., Goodall, F. a kol., *Investment needs of European energy infrastructure to enable a decarbonised economy - Final report* (Investičné potreby európskej energetickej infraštruktúry na dosiahnutie dekarbonizovaného hospodárstva – záverečná správa), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025.

V súčasnosti prebiehajú práce na **priebežnom hodnotení NPE na roky 2021 – 2027** s cieľom podrobnejšie analyzovať program NPE. Bola vypísaná verejná súťaž na vypracovanie podpornej štúdie a v novembri 2024 Komisia uverejnila rámec monitorovania a hodnotenia [SWD(2024) 276][29].

[29] Pracovný dokument útvarov Komisie. Rámec monitorovania a hodnotenia pre Nástroj na prepájanie Európy na roky 2021 – 2027.